

Deltaprogramma | IJsselmeergebied

Bijlage A3

Deltaprogramma 2014

Deltaprogramma | IJsselmeergebied

Bijlage A3

Deltaprogramma 2014

Inhoud

1.	Een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied	4
2.	De vijf hoofdlijnen van de strategie	5
2.1	Hoofdlijn: Spuien als het kan, pompen als het moet	5
2.2	Hoofdlijn: Flexibel peilbeheer en flexibele inrichting van het IJsselmeer, het Markermeer en de randmeren	6
2.3	Hoofdlijn: Flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen	8
2.4	Hoofdlijn: Besparen gebruik	8
2.5	Hoofdlijn: Blijven investeren in waterveiligheid	9
3.	Samenhang vraagt om nieuwe governance	11
4.	Onderbouwing van de hoofdlijnen	13
4.1	Wat nemen we niet meer mee	14
5.	Samenhang in het Deltaprogramma	15
5.1	De deltabeslissingen	16
5.2	Het DPIJ en de andere deelprogramma's	17
5.3	Overgangsgebieden in het Deltaprogramma IJsselmeergebied	18
5.3.1	IJssel-Vechtdelta	18
5.3.2	De Regio Amsterdam	19
6.	Resultaten van het bestuurlijk en maatschappelijk proces	21
6.1	Het maatschappelijk proces	21
6.1.1	Het Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied	21
6.1.2	De IJsselMeerdagen	22
6.1.3	De gebiedsprocessen	22
6.2	Het bestuurlijk proces	22
6.2.1	Regionale bestuurlijke consultatie	22
6.2.2	Bestuurlijk debat IJsselMeertop	23
7.	Doorkijk op de laatste fase van het DPIJ	24
	Bijlage: Kaarten	25

1. Een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied

Het resultaat van de fase van kansrijke strategieën voor het Deltaprogramma IJsselmeergebied is een strategie op hoofdlijnen. Over waterveiligheid, flexibel peilbeheer, flexibele inrichting en duurzaam gebruik van de zoetwatervoorraad.

Het Deltaprogramma IJsselmeergebied kijkt hoe in het IJsselmeergebied de opgaven die voortkomen uit de veranderingen van het klimaat het beste kunnen worden aangepakt. Overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven dragen hierin gezamenlijk bij aan een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied.

Concreet gaat het in het IJsselmeergebied om de opgave om bij een stijgende zeespiegel het teveel aan water – via de Afsluitdijk – te kunnen blijven afvoeren naar de Waddenzee. En wat dit betekent voor het peilbeheer op de meren, mede in het licht van de opgave voor de zoetwatervoorziening in het IJsselmeergebied. Daarnaast speelt de actualisering van het beschermingsniveau tegen overstromingen een rol, in combinatie met een nieuwe veiligheidsaanpak waarbij ook de gevolgen van een overstroming betrokken worden.

Dit heeft geleid tot een strategie voor het IJsselmeergebied bestaande uit vijf met elkaar samenhangende hoofdlijnen. Deze hoofdlijnen vormen het fundament voor de aanpak

van de opgaven voor de komende decennia. Ook laten zij voor de nog verre en onzekere toekomst voldoende ruimte open om te kunnen reageren op de veranderingen die we nu nog niet kunnen voorzien. De strategie maakt combinaties met andere ambities, zoals regionale economische ontwikkeling, natuur, landbouw, recreatie mogelijk.

Het centrale doel van de strategie is: een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied. Dit doel bereiken we alleen als we de vijf hoofdlijnen in onderlinge samenhang bezien en verder uitwerken. Daarvoor is het nodig om tot nieuwe vormen van bestuurlijke samenwerking te komen, waarbinnen wij allemaal onze verantwoordelijkheid nemen. Deze samenwerking, de taakverdeling én de financiële vertaling leggen we vast in bestuurlijke afspraken. In de laatste fase werken we de strategie nader uit met onder meer de benodigde bestuurlijke afspraken en een uitvoeringsprogramma. In aanvulling op de vijf hoofdlijnen van de strategie besteden we aandacht aan de economische betekenis van het gebied in termen van onder meer natuur, recreatie en toerisme.

2. De vijf hoofdlijnen van de strategie

2.1

Hoofdlijn: Spuien als het kan, pompen als het moet

Willen we veilig kunnen wonen, werken en recreëren in het IJsselmeergebied, dan zullen we tot in lengte van jaren water dat vooral via de IJssel naar het IJsselmeer stroomt, moeten afvoeren naar de Waddenzee. Onderzoek heeft aangetoond dat het verstandig is om het gemiddelde winterpeil ongeveer op hetzelfde niveau te houden. Dat doen we tot 2050 door de inzet van spuien en pompen. Als de zeespiegel het toelaat, lozen we het water primair door te spuien: dat is goedkoper en het meest effectief. Als de zeespiegel of het weer spuien niet toelaten, kunnen we terugvallen op de inzet van pompen om het water toch kwijt te raken.

Het installeren van pompen wordt meegenomen in het project Afsluitdijk. Naar verwachting worden tussen 2017 en 2021 de eerste pompen operationeel. De realisering van deze pompen is essentieel voor het handhaven van de bescherming tegen overstroming in het IJsselmeergebied en is een belangrijke basis voor andere hoofdlijnen van de strategie.

Op den duur wordt het echter steeds lastiger om te blijven spuien. Zo nodig wordt extra pompcapaciteit bijgebouwd om daarmee het gemiddelde IJsselmeerpeil op het huidige niveau te houden.

Rond 2050 moeten de huidige spuicomplexen in de Afsluitdijk vervangen worden. Dan is opnieuw een keus aan de orde hoe we in de periode na 2050 de zeespiegelstijging

willen opvangen. We zien op dit moment drie mogelijkheden voor het gemiddelde peil in de winterperiode: 1) nu al beslissen om het huidige peil te handhaven 2) nu al beslissen het peil beperkt mee te laten stijgen of 3) nog geen beslissing nemen en de komende decennia beide opties openhouden, hetgeen ruimtelijke reserveringen vraagt.

Naar verwachting zal nog geruime tijd spuien, in combinatie met pompen, eventueel in combinatie met een beperkte stijging van het meerpeil de manier zijn voor het afvoeren van water naar de Waddenzee. Op de heel lange termijn zullen we waarschijnlijk helemaal over moeten gaan op pompen.

2.2

Hoofdlijn: Flexibel peilbeheer en flexibele inrichting van het IJsselmeer, het Markermeer en de randmeren

De huidige combinatie van peilbeheer en inrichting van het gebied heeft er toe geleid dat elke kleine wijziging in het peil direct invloed heeft op een of meerdere gebruikers.

Voor de buitendijkse gebieden zijn gevoelig voor peilfluctuaties. Het systeem is daarmee inflexibel.

Daardoor kan het IJsselmeergebied de klimaatveranderingen en zeespiegelstijging niet goed aan. Met het oog daarop is het wenselijk dat er meer ruimte komt voor flexibiliteit in het peilbeheer. Enerzijds om in droge periodes meer water aan de omgeving te kunnen leveren, anderzijds om pieksituatie in de waterafvoer goed op te kunnen vangen, ook omdat er pompen geïnstalleerd gaan worden in de Afsluitdijk. Flexibilisering van het peilbeheer biedt daarnaast mogelijkheden voor de natuur.

Meer variatie in de waterpeilen vraagt aanpassingen bij de gebruikers en aanpassing van de inrichting van de buitendijkse gebieden. De flexibilisering van het peil en de aanpassingen die dit vraagt kunnen stapsgewijs worden ingevoerd, waardoor ingespeeld kan worden op snelheid waarmee de

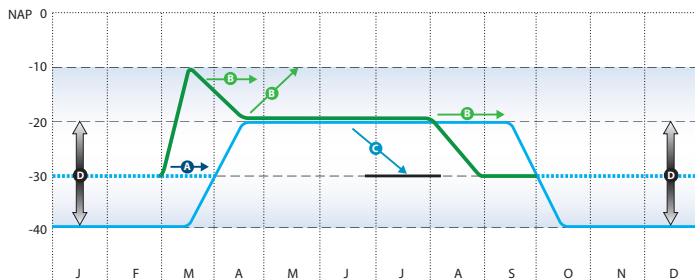
veranderingen in het watersysteem en de watervraag zich gaan voordoen als gevolg van veranderingen in het klimaat.

Flexibilisering¹ van het peilbeheer bestaat uit twee elementen. Enerzijds komt er meer variatie in het streefpeil door het jaar heen. Anderzijds komen er meer momenten waarop, afhankelijk van de actuele omstandigheden, bewust van het streefpeil wordt afgeweken. Dit laatste leidt tot meer variatie in het peilverloop tussen de jaren. Dit geeft mogelijkheden om optimaal rekening te houden met alle functies van het gebied. Harde randvoorwaarde is dat ‘spelen’ met het peil alleen mag als er geen extra veiligheidsopgave ontstaat. De uitwerking van de flexibilisering van het peil en de bijpassende inrichting vraagt om bestuurlijke afspraken.

¹ In de vorige fase werd nog gesproken over “optimaliseren en flexibiliseren” van het peilbeheer. Omdat het onderscheid tussen deze twee woorden verwarring bleek op te leveren en het concept van flexibiliseren breder is geworden, wordt de term optimaliseren niet meer gebruikt.

De eerste stap in de uitwerking van flexibel peilverloop

Voor de eerste mogelijke stap in flexibilisering hebben we een concreet voorstel uitgewerkt. Deze speelt binnen de hoofdlijn ‘Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en alle randmeren’. Met het voorstel pakken we de opgaven voor waterveiligheid en voor de zoetwatervoorziening in samenhang aan. Het is daarmee, samen met de verbetering van het spuicomples in de Afsluitdijk, een belangrijke stap op weg naar een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied. Aan de eerste stap ligt informatie uit diverse bronnen ten grondslag. Dat zijn de gebiedsprocessen, de visies van waterschappen, provincies en maatschappelijke organisaties, en andere onderzoeken. De stap kan worden genomen als de eerste pompen in de Afsluitdijk zijn geïnstalleerd (Naar verwachting tussen 2017 en 2021). Een peilbesluit is nodig voor de invoering ervan. We werken deze stap nader uit in de volgende fase. De eerste stap zorgt voor een zoetwaterbuffer van 20 cm. Het ontwerp houdt al rekening met de natuur en biedt daar kansen voor. Dit “natuur-inclusief ontwerp” voorkomt naar verwachting problemen met de natuurwetgeving bij de uitvoering ervan.

Vervolg De eerste stap in de uitwerking van flexibel peilverloop

Voor meer informatie zie www.dpij-ijsselmeertop.nl

Toelichting

Aan het eind van de winter wordt het streefpeil verhoogd, om in het vroege voorjaar uit te zakken. Dit is goed voor de natuur in de oeverzone. Als er een kans is op droogte, of bij lage wateraanvoer, dan wordt het hogere streefpeil langer aangehouden.

Bij voorspelde hoogwateromstandigheden wordt het peil niet verhoogd. Dit voorkomt problemen met veiligheid en waterafvoer.

In de Veluwerandmeren wordt het peil niet hoger opgezet dan nu, omdat er anders plaatselijk problemen met wateroverlast worden verwacht.

Aan het eind van de zomer wordt het streefpeil op het IJsselmeer iets eerder verlaagd dan nu. Ook deze maatregel is goed voor de ontwikkeling van de natuur in de oeverzone en voor foeragerende vogels.

Het peil in het Markermeer (waarmee het Gooi- en Eemmeer verbonden zijn) en de Veluwerandmeren zakt pas in september. In deze meren komen relatief meer ondiepe gedeelten voor, die belangrijk zijn voor de kleine recreatievaart. Voor het IJsselmeer lijken de gevolgen van het iets eerder verlagen van het streefpeil voor de recreatievaart te overzien. Eventueel kan een compromis worden gezocht door het peil niet ieder jaar eerder te laten uitzakken.

Voor de winter moet het peilbeheer geoptimaliseerd worden (pijl D in de grafiek). Enerzijds moet het recht doen aan het waterbeheer in zowel de meren als de omliggende systemen. Anderzijds moet het passen bij de nieuwe mogelijkheden die pompen in de Afsluitdijk bieden. En altijd binnen de grenzen van de waterveiligheid!

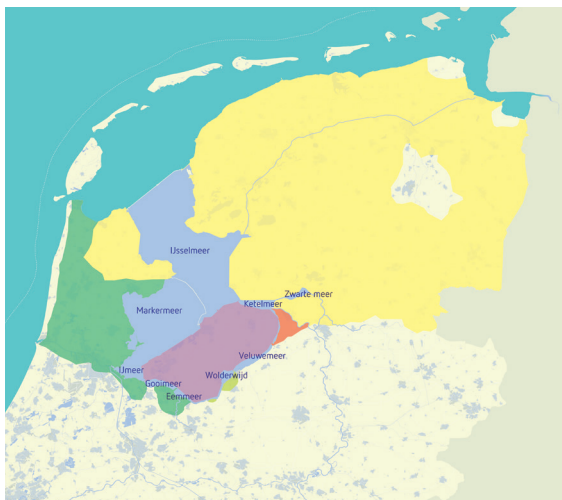
De groene lijn geeft dus het streefpeil weer. In de praktijk kunnen de waterpeilen daarvan fors afwijken, bijvoorbeeld als door storm niet gespuid kan worden, of als harde wind ervoor zorgt dat het wateroppervlak scheef komt te staan. Het voorstel voor flexibele peilbeheer geeft echter ook mogelijkheden om bewust af te wijken van het streefpeil, wanneer de omstandigheden daarom vragen. Dit is aangegeven met pijltjes in de grafiek. Zo wordt bij hoge rivierafvoer of bij voorspelde storm het peil aan het eind van de winter niet verhoogd (pijl A) en wordt bij voorspelde droogte het waterpeil zo lang mogelijk hoog gehouden (pijlen B). In droge periodes mag water aan de omgeving worden geleverd tot het waterpeil is gezakt tot -30 cm NAP (pijl C).

2.3

Hoofdlijn: Flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen

Een deel van het zoetwater uit het IJsselmeer, Markermeer en de randmeren vindt zijn weg naar de omgeving. Naast vergroting van de zoetwaterbuffer in de meren als oplossing voor het zoetwatervraagstuk, is het daarom voor de hand liggend om het gebruik in de omliggende watersystemen te verminderen. Dat kan door ook hier het beheer en de inrichting flexibeler te maken. De waterschappen hebben laten zien dat op korte termijn al eerste stappen mogelijk zijn. Moet een omliggend watersysteem helemaal doorgevoerd worden met zoetwater uit het IJsselmeer? Daarnaast gebruiken we veel zoetwater om het zoute zeewater bij IJmuiden tegen te houden als de zeesluizen daar opengaan. Een nieuwe, grotere zeesluis vraagt mogelijk om meer zoetwater, wat een punt van aandacht is bij het ontwerp.

De verschillende watersystemen in het IJsselmeergebied hangen onderling nauw samen. Als het waterpeil in het IJsselmeer te hoog staat, kunnen de waterschappen hun water niet lozen. Daarom wordt gewerkt aan het optimaliseren van deze samenhang.

Het deel van Nederland dat van water wordt voorzien vanuit het IJsselmeergebied (oppervlaktewater, niet drinkwatervoorziening).

Mijs Cartografie en Vormgeving. Rotterdam

2.4

Hoofdlijn: Besparen gebruik

Gebruikers hebben tot nu toe vaak ongelimiteerd toegang tot zoetwater uit het IJsselmeergebied. Alle maatregelen in de watersystemen kunnen de beschikbaarheid van zoetwater vergroten. Daarnaast lijkt het logisch in te zetten op waterbesparing. Hebben gebruikers al dat zoete water wel nodig? Zo heeft de agrarische sector de wateropgaven gekoppeld aan een economisch sterkere land- en tuinbouw. De uitkomsten zijn vastgelegd in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Onderdeel daarvan is besparen op het zoetwatergebruik. Ook kunnen we anders tegen de zoetwaterlevering aankijken. Besparen van het gebruik is een onderwerp dat zich uitstekend leent voor innovatieve werkwijzen.

2.5

Hoofdlijn: Blijven investeren in waterveiligheid

We willen veilig wonen, werken en recreëren in het IJsselmeergebied. Goede dijken zijn daarvoor onontbeerlijk en het onderhoud hiervan zal daarom altijd (veel) geld blijven vragen. Diverse dijken in het IJsselmeergebied voldoen nu niet aan de huidige normen en worden de komende jaren versterkt. Ook als het meerpeil niet stijgt, heeft het IJsselmeer een forse opgave aan het veilig houden van het omliggende gebied.

Daarnaast stappen we over op een risicobenadering. Bij de risicobenadering kijken we zowel naar de kans op een overstroming als naar de mogelijke gevolgen daarvan voor inwoners en economie. We gaan dus niet alleen kijken naar de hoogte van de dijk, maar naar het hele gebied. Het waterveiligheidsbeleid wordt gericht op de bescherming van burgers en het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting. Voor iedereen in Nederland die achter de dijk woont streven we naar een zelfde basisveiligheidsniveau. Daarbij richten we ons op een lokaal individueel risico (LIR), waarbij de kans op overlijden voor een individu ten gevolge van een overstroming niet groter mag zijn dan de 1 op 100.000 per jaar. Vanuit dit risico kunnen we bepalen wat de daarbij passende norm op dijktrajecten zou zijn (uitgedrukt in een overstromingskans). In het IJsselmeergebied verwachten we dat deze basisveiligheid niet tot grote nieuwe opgaven zal leiden.

Aanvullend op deze basisveiligheid kan er in een gebied voor een plus worden gekozen om maatschappelijke ontwrichting tegen te gaan. Daarvan kan sprake zijn als er bij een overstroming grote economische schade zou zijn of als er grote groepen mensen wonen. Almere en de IJssel-Vechtdelta zijn gebieden waarvoor het verstandig lijkt om aanscherping van het beschermingsniveau te overwegen. Dit komt onder meer door de toename van het aantal inwoners en de economische waarde achter de dijk. Naast basisveiligheid en tegengaan van maatschappelijke ontwrichting krijgt ook bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur aandacht bij de actualisering van het beleid.

Om de risico's te beheersen, nemen we maatregelen vanuit het concept van meerlaagsveiligheid. Dat betekent dat we ons zowel richten op het beperken van de kans op een overstroming als het op het beperken van de gevolgen. Preventie, het voorkomen van een overstroming door waterkeringen, is en blijft de basis. Daarnaast kijken we ook naar de bijdrage die de ruimtelijke inrichting en rampenbe-

strijding kan leveren. Met name in gebieden waar de kosten voor dijkversterking heel hoog uitpakken, of waar zwaarwegende maatschappelijke overwegingen om andere oplossingen vragen, is het zinvol om mogelijkheden voor maatregelen in de ruimtelijke inrichting en rampenbestrijding te verkennen. Als hier maatregelen uit volgen die adequaat geborgd kunnen worden, leidt dit tot een kleinere opgave voor de waterkering.

De consequenties van de overstap naar de risicobenadering worden komend jaar in beeld gebracht. Op basis daarvan komt het Deltaprogramma IJsselmeergebied met een advies voor de actualisering van de normering. De norm voor het Lokaal Individueel Risico (LIR) en het economisch optimale veiligheidsniveau (MKBA) bepalen de bandbreedte voor mogelijke nieuwe normen. De tabel 'Bandbreedtes in overstromingskansen' geeft een beeld van de bandbreedte voor overstromingskansen, afgeleid van de norm voor het LIR en de MKBA, berekend voor de dreiging vanuit de meren. De getallen voor dijkringen kunnen daardoor afwijken van de getallen bij bijvoorbeeld Waddengebied (dreiging vanuit zee) of Rivieren (dreiging vanuit de IJssel). De tabel geeft nog geen bestuurlijk standpunt over de nieuwe normering en moet gezien worden als illustratie voor de stand van zaken.

Tabel *Bandbreedtes in overstromingskansen*

Dijkkring	Naam	Basis- veiligheid	Economisch optimaal
6	Friesland	200	500
7	Noordoostpolder	400	4000
8	Flevoland	500	10.000
9	Vollenhove	200	4000
10	Mastenbroek	600	2000
11	IJsseldelta	300	1250
12	Wieringen	400	2000
13	Noord Holland	900	2000/4000
13b	Marken	200	500
44	Kromme Rijn-meren	100	1250
45	Gelderse Vallei-meren	200	500
46	Eempolder	200	1250

Uitgedrukt in overstromingskansen voor een dijk gezien vanuit de dreiging van de meren.

Dit betekent dus bijv. bij een getal van 500 onder basisveiligheid: als de kans op overstroming voor deze dijkkring 1:500 per jaar is dan is de kans voor een individu om daar te overlijden t.g.v. overstroming maximaal 1:100.000 per jaar. Bij 1000 onder economisch optimaal betekent het dat als de kans op overstroming voor deze dijkkring 1:1000 per jaar is, dan zijn de vermeden economische kosten (schade bij overstroming) in verhouding met de kosten die gemaakt moeten worden om deze dijken zo sterk te maken.

(referentie: LIR gebaseerd op de Analyse van slachtoffers waterveiligheid 21e eeuw, bijlage B en MKBA uit Maatschappelijke kosten-baten analyse Waterveiligheid 21e eeuw)

De gevolgen van een overstroming zijn sterk afhankelijk van waar op de dijk dit gebeurt. Bij het vaststellen van nieuwe normen kijken we hoe de sterkte van de verschillende dijkvakken in de dijkkring bijdraagt aan de veiligheid in het gebied. De norm op de dijk kan dan variëren per dijktraject (differentiatie). Dat is doelmatiger, want het stelt ons in staat om gericht te investeren in de plekken met de grootste risico's.

Voor het gehele gebied geldt, dat dijkversterkingen te combineren zijn met ingrepen in de inrichting van het buitendijkse gebied, die meer flexibiliteit in het peilbeheer mogelijk maken. Tot slot kunnen we door het waterrobuust inrichten van het gebied en door rampenbestrijding de gevolgen van een overstroming of dijkdoorbraak beperken als het toch misgaat. Ook in buitendijkse gebieden is de veiligheid gebaat bij een waterrobuuste inrichting en rampenbeheersing.

3. Samenhang vraagt om nieuwe governance

De vijf hoofdlijnen vormen een samenhangend geheel. Zo liggen er relaties tussen verschillende hoofdlijnen rondom:

- Inrichting buitendijkse gebieden en randen
- De zoetwaterstrategie
- Optimaliseren van flexibel peilbeheer voor veiligheid en gebruikers.

Inrichting buitendijkse gebieden en randen

Het open houden van de optie om na 2050 het meerpeil beperkt mee te laten stijgen met de zeespiegel als onderdeel van de hoofdlijn: “Spuien als het kan, pompen als het moet”, het kunnen zetten van stappen in de hoofdlijn: “Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en alle randmeren” en de maatregelen die volgen uit de hoofdlijn: “blijven investeren in waterveiligheid”, komen samen bij de inrichting van buitendijkse gebieden en de randen.

Het verleden laat zien dat van tijd tot tijd ontwikkelingen en nieuwe inzichten leiden tot aanpassing van het waterbeheer en de inrichting van de ruimte. Naar de toekomst toe zal dat niet anders worden. Door bij nieuwe ontwikkelingen in buitendijkse gebieden en de randen rekening te houden met mogelijk meer peildynamiek in de toekomst kan te zijner tijd een keuze voor verandering in het peilbeheer eenvoudiger worden doorgevoerd. Maatregelen aan de randen in het kader van waterveiligheid (bv nHWBP) kunnen wellicht zo worden uitgevoerd dat daarin wordt meege-

nomen de mogelijkheid dat op termijn een keuze gemaakt kan worden voor meer peildynamiek en mogelijk een structureel iets hoger gemiddeld winterpeil. In de volgende fase wordt dit nader uitgewerkt.

Zoetwaterstrategie

De landelijke zoetwaterstrategie gaat uit van een samenhangende aanpak van hoofdsysteem, regionaal systeem en gebruikers. De combinatie van de hoofdlijn: “Flexibel peilbeheer en flexibele inrichting”, de hoofdlijn: “Flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen” en de hoofdlijn: “Besparen gebruik”, vormen gezamenlijk de basis voor de uitwerking van de landelijke zoetwaterstrategie voor het IJsselmeergebied. Binnen de verschillende hoofdlijnen kunnen stappen worden gezet in de mate waarin een hoofdlijn wordt doorgevoerd. Steeds opnieuw kan worden afgewogen in welke hoofdlijnen weer een volgende stap gezet moet worden. Hierdoor kan, tot ver voorbij 2050, op de meest efficiënte wijze worden ingespeeld op de ontwikkelingen in de vraag naar zoetwater. Het binnen het Deltaprogramma Zoetwater in ontwikkeling zijnde afsprakenkader voor het voorzieningenniveau biedt goede mogelijkheden om de komende decennia uitvoering te geven aan deze samenhangende aanpak. Met deze aanpak geven wij ook invulling aan de ambitie om peilstijgingen in het IJsselmeergebied zo klein mogelijk te houden.

De eerste stap in de hoofdlijn: “Flexibel peilbeheer en flexibele inrichting” zorgt voor een buffervoorraad van 20 centimeter. In combinatie met maatregelen in de omliggende watersystemen en besparingen in het gebruik, is deze voorraad voldoende om ook bij een snelle klimaatverandering in 2050 in een droog jaar (dat eens in de tien jaar kan voorkomen) volledig aan de watervraag uit de regio te kunnen voldoen. In een extreem droog jaar (dat eens in de honderd jaar kan voorkomen) lukt dat niet helemaal. Dan treedt, net als nu al het geval is, de verdringingsreeks in werking. Deze reeks bepaalt hoe het beschikbare water in de rijkswateren wordt verdeeld in tijden van schaarste en welke functies nog van zoetwater worden voorzien. Een buffervoorraad van 20 cm is voldoende om ook in die situatie de essentiële functies, zoals peilhandhaving, drinkwater- en energievoorziening van voldoende zoetwater te blijven voorzien. Als in de toekomst (op z'n vroegst na 2050) een volgende stap nodig is, dan kan de buffervoorraad worden vergroot, uiteraard in samenhang met besparingsmogelijkheden in de regionale watersystemen en bij de gebruiker.

Omdat deze stap niet uit te sluiten is, is het verstandig om bij de uitvoering van nieuwe projecten nu al rekening te houden met mogelijk grotere peilfluctuaties in de toekomst, zowel in de zomer als in de winter.

De buffer van 20 cm is te realiseren binnen de huidige buitendijkse inrichting en lijkt daarmee kosteneffectief. Voor een buffer van meer dan 20 cm zijn investeringen in de buitendijkse gebieden nodig. Bij vergaande vergroting (meer dan 40 – 50 cm) moeten ook de dijken worden verhoogd, wat een kostbare zaak is en ingrijpende gevolgen met zich mee gaat brengen voor de waarden in het IJsselmeergebied. Binnen de regio is hiervoor dan ook geen draagvlak aanwezig. Als ondanks de maximale inzet op besparen gebruik en maatregelen in omliggende watersystemen, de noodzaak voor een vergaande vergroting van de buffer vanuit de behoefte aan zoetwater zich gaat voordoen, dan komen andere oplossingen in beeld. Zo wordt binnen het Deltaprogramma Zoetwater de optie open gehouden om in de periode na 2050 de afvoer bij laagwater ten gunste van meer afvoer over de IJssel te wijzigen. Ook kan dan meer schade door tekorten worden geaccepteerd, omdat het voorkomen van deze schade méér kost. Bij een gematigde ontwikkeling van het klimaat kan dit overigens pas voorbij 2100 in beeld gaan komen.

Optimaliseren van flexibel peilbeheer voor veiligheid en gebruikers

De komst van pompen op de Afsluitdijk, het flexibiliseren van het peilbeheer in de meren en het waterbeheer in de omringende watersystemen hebben alles met elkaar te maken. De marges waarbinnen het peilbeheer in de winterperiode kan fluctueren om zoveel mogelijk gebruik te kunnen maken van spuien, zonder dat de veiligheid tegen overstroming in gevaar komt, is gerelateerd aan de pompcapaciteit die wordt geïnstalleerd. Ook het moment waarop en de mate waarin het peil in het voorjaar kan worden opgezet is daaraan gerelateerd. Het peil op de meren beïnvloedt direct weer de afwatering uit omringende watersystemen. Hoe dit alles met elkaar samenhangt wordt in de volgende fase nader in beeld gebracht. De inzichten die dit oplevert worden vervolgens benut bij de uitwerking van de hoofdlijn: “spuien als het kan, pompen als het moet”, de hoofdlijn: flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en alle randmeren” en de hoofdlijn: “flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen”

Governance

De sterke inhoudelijke samenhang tussen de hoofdlijnen betekent dat voor de uitvoering van de strategie de betrokkenheid van veel partijen noodzakelijk is. Bestaande programma's, als bijvoorbeeld het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma, moeten rekening gaan houden met andere doelstellingen dan veiligheid alleen. Er zullen meer kansen zijn om bij de uitvoering van programma's en projecten doelstellingen te combineren, en daarmee ook financieringsbronnen. Als veel partijen, elk vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, gaan samenwerken moeten daarvoor goede afspraken worden gemaakt. Deels kan dit gebeuren binnen bestaande structuren en werkverbanden. Voor een deel vraagt het echter ook om een nieuw soort bestuurlijke afspraken. Deze moeten duidelijkheid bieden over de gezamenlijke ambities en doelen, over de verdeling van de verantwoordelijkheden, over de uitvoering en over de financiën die daarmee zijn gemoeid.

4. Onderbouwing van de hoofdlijnen

Verskillende bouwstenen, aangeleverd door diverse partijen staan aan de basis van de geformuleerde hoofdlijnen. In de navolgende tabel staan de bouwstenen genoemd en is aangegeven aan welke hoofdlijn(en) een bouwsteen heeft

bijgedragen. Voor een beschrijving van de inhoud van een bouwsteen verwijzen wij naar Het Nieuwe Peil, editie fase 3 (fase van kansrijke strategieën).

	Spuien als het kan, pompen als het moet	Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en randmeren	Flexibel en inrichting omliggende watersystemen	Besparen gebruik	Blijven investeren in waterveiligheid
Kosteneffectiviteitanalyse IJsselmeergebied	x	x			x
Effectbepaling strategieën	x	x			
Kosteneffectiviteitanalyse afvoerverdeling Rivieren		x			
Studie Flexibiliteit in Regionaal Waterbeheer			x	x	
Visie ROI: Flexibele waterpeilen met strakkere sturing		x			
Visie Provincies: Bouwstenen Ruimtelijk Economisch Ontwikkelbeeld (REOB) IJsselmeerprovincies		x			
Visie Rijkswaterstaat	x	x			
Eco-dynamische visie		x			
Besluit pompen Afsluitdijk	x				
Investeringsopgave voor hoogwaterbescherming					x
Analyses risicobenadering waterveiligheid					x
Vingeroefeningen Waterveiligheid					x
Achtergronddocument kansrijke strategieën DP Zoetwater		x	x	x	
Kennisontwikkeling:					
• Overzichtsdokument kennis	x	x			x
• De inzet van pompen	x				
• Uitzakken van het waterpeil		x			
• Omgaan met de natuurwetgeving		x			

4.1

Wat nemen we niet meer mee

Uit de bouwstenen volgt ook welke opties bij de strategie-ontwikkeling niet lager als kansrijk kunnen worden gezien worden beschouwd, omdat er betere, minder ingrijpende oplossingen voorhanden zijn.

De volgende opties zijn daarom afgefallen:

1. Afvoer van IJsselmeerwater naar de Waddenzee door alleen te spuien.
Alleen afvoeren van water met spuien zou betekenen dat het gemiddeld winterpeil meestijgt met de zeespiegel, hetgeen aanzienlijk duurder en ingrijpender is, terwijl daar geen voordelen tegenover staan.
2. Een sterke stijging van het voorjaarspeil.
Dit heeft vergelijkbare effecten als meestijgen van het gemiddeld winterpeil met de zeespiegelstijging. Weliswaar levert dit een grotere buffervoorraad op voor de zoetwatervoorziening, maar daar staan grote gevolgen voor buitendijkse gebieden en de randen van de meren tegenover. Ook ontbreekt de noodzaak voor een dergelijke ingreep. Inzet op een samenhangende strategie van maatregelen in het hoofdsysteem, het regionaal systeem en de gebruiker is een aantrekkelijker perspectief.
3. Diep uitzakken van het waterpeil in de zomer.
Het meer dan enkele decimeters laten uitzakken van het waterpeil in de zomer ten behoeve van de zoetwatervoorziening is sterk negatief voor leefbaarheid, economische functies en uitvoerbaarheid. Negatieve effecten betreffen onder meer mogelijke funderingsschade in stedelijk gebied en beperkte vaardiepte. Ook ontstaan grote risico's voor de stabiliteit van de dijken.

De optie dat het voorzieningsgebied van het IJsselmeergebied wordt uitgebreid met West-Nederland is afgefallen binnen het Deltaprogramma Zoetwater. Om dit deel van Nederland duurzaam van zoetwater te blijven voorzien zijn betere oplossingen voorhanden.

5. Samenhang in het Deltaprogramma

In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenhang tussen de strategieontwikkeling in het Deltaprogramma IJsselmeergebied met de deltabeslissingen en de adviezen van de andere deelprogramma's. Ingezoomd wordt op de regio Amsterdam en de IJssel-Vechtdelta, waar opgaven uit verschillende deelprogramma's samenkomen.

5.1 De deltabeslissingen

De hoofdlijnen van de strategie voor het aanpakken van de opgaven in het IJsselmeergebied vormen een uitwerking van de verschillende deltabeslissingen. In onderstaande tabel is deze relatie aangegeven.

	deltabeslissing IJsselmeergebied	deltabeslissing Waterveiligheid	deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie	deltabeslissing Zoetwaterstrategie	deltabeslissing Rijn-Maasdelta
Spuien als het kan, pompen als het moet	Huidig gemiddeld winterpeil min of meer in stand houden met opties voor na 2050 om al of niet beperkt mee te stijgen met de zee		Open houden van optie om eventueel beperkt mee te stijgen met de zee		Keuzen over afvoerverdeling bij hoog water
Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en alle randmeren	Keuze voor flexibilisering peilbeheer. Uitwerking zoetwaterstrategie voor IJsselmeergebied		Open houden van optie om eventueel verdere stappen in flexibilisering van het peil door te kunnen voeren.	Afspraken over voorzieningenniveau. Open houden optie voor aanpassen verdeling afvoer bij laagwater	
Flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen	Uitwerking zoetwaterstrategie voor IJsselmeergebied			Afspraken over voorzieningen-niveau	
Besparen gebruik	Uitwerking zoetwaterstrategie voor IJsselmeergebied			Afspraken over voorzieningen-niveau. Schade door tekorten accepteren.	
Blijven investeren in waterveiligheid		Wijze waarop norm gerealiseerd gaat worden met bijbehorende maatregelen	Veiligheid tegen overstroming blijvend waarborgen (waterrobuust inrichten).		Keuzen over afvoerverdeling bij hoog water

5.2

Het DPIJ en de andere deelprogramma's

De strategie van het IJsselmeergebied staat niet op zich zelf, maar maakt onderdeel uit van een totaalpakket aan strategieën van de verschillende deelprogramma's binnen het Deltaprogramma. Een directe relatie is er met de deelprogramma's Waddengebied, Rivieren, Veiligheid, Zoetwater, en Nieuwbouw en Herstructurering. Met betrekking tot de laatste drie spits de relatie zich vooral toe rondom de Delta-beslissingen (zie hiervoor). Hieronder wordt de relatie met de deelprogramma's Waddengebied en Rivieren beschreven

De relatie met Deltaprogramma Waddengebied

De relatie met Deltaprogramma Waddengebied spitst zich toe op de wijze waarop het teveel aan het IJsselmeerwater wordt geloosd op de Waddenzee. Een zo natuurlijk mogelijke afvoer van het IJsselmeer naar de Waddenzee is positief voor de ecologie en morfologie van de Waddenzee. Met het bijplaatsen van pompen en een uitgekiend pompregime kan zo'n natuurlijke afvoer beter worden benaderd dan met het huidige spuiregime. Voor de afvoer van het IJsselmeerwater zijn de volgende aspecten van belang:

- passeerbaarheid voor vissen/bevorderen vismigratie
- snelle lozing: afspuien vis/voorkomen uitspoelen van vis
- snelle lozing: extreme blootstelling zoet water / voorkomen 'zoetwaterbellen'
- snelle lozing: toename vertroebeling in relatie tot het voedselweb
- aan-/afwezigheid van brak habitat.

Relatie met Deltaprogramma Rivieren

De relatie met het Deltaprogramma rivieren spitst zich toe in de IJssel-Vechtdelta. Dit gebied heeft te maken met een toename van de hoogwaterafvoer als gevolg van de verandering van het klimaat. Een verandering van het peilbeheer in de winterperiode heeft ook invloed op de maatgevende hoogwaterstanden in dit gebied. Tot 2050 zal er geen sprake zijn van beïnvloeding, omdat als randvoorwaarden voor flexibilisering van het peilbeheer geldt dat dit niet mag leiden tot een aanvullende veiligheidsopgave. Voor de periode na 2050 is een marge voor toename van het gemiddeld winterpeil op het IJsselmeer in de orde van 20 cm in beeld. In combinatie met de dan aanwezige pompcapaciteit werkt dit voor ongeveer 50% door op de maatgevende hoogwaterstanden in de benedenloop van de IJssel. Bovenstrooms van Kampen is er geen doorwerking meer. In het licht van de veiligheidsopgave die de IJssel-Vechtdelta zonder meer heeft is de invloed van een eventueel beperkte verhoging van het winterpeil van het IJsselmeer niet van

doorslaggevende betekenis op de keuze van de strategieën, die binnen het deelprogramma Rivieren worden ontwikkeld.

Verder vindt binnen het Deltaprogramma, mede met het oog op de klimaatsveranderingen en toekomstige normwijzigingen, joint fact finding plaats om alle beschikbare informatie met betrekking tot de afvoerverdeling bijeen te brengen. Het nut en de noodzaak van verder onderzoek naar het extra ontzien van de Lek zal op basis van de resultaten hiervan worden beoordeeld. Mogelijk dat hieruit een aanvullend aspect komt voor de afstemming tussen beide programma's. Een wijziging van de afvoerverdeling, waarbij meer water over de IJssel wordt afgevoerd leidt er toe dat op het IJsselmeer meer pompcapaciteit nodig is, of dat de pompen vaker moeten worden ingezet. Ook is dit mede van invloed op de veiligheidsopgave in met name de IJssel-Vechtdelta, omdat een extra afvoer over de IJssel leidt tot hogere waterstanden aldaar. Met de huidige kennis is er geen aanleiding de huidige afspraken over de afvoerverdeling van de Rijntakken voor hoog water te herzien.

5.3

Overgangsgebieden in het Deltaprogramma IJsselmeergebied

De samenhang in het Deltaprogramma komt vooral naar voren in de overgangsgebieden tussen verschillende deelprogramma's. In deze gebieden komen veel opgaven samen. Voor de IJssel-Vechtdelta en de regio Amsterdam verzorgt het Deltaprogramma IJsselmeergebied de afstemming met het Deltaprogramma.

5.3.1 IJssel-Vechtdelta

De IJssel-Vechtdelta is een groeiregio in Nederland. De belangrijkste ontwikkelingen zijn het afronden van Stadshagen in de gemeente Zwolle en de woningbouw rondom de bypass Kampen. Ook in Hasselt en Genemuiden worden twee aanzienlijke uitbreidingslocaties gerealiseerd. Voor wat betreft de werklocaties in de regio springen met name de uitbreiding van Hessenpoort bij Zwolle en de ontwikkeling langs de N50 in Kampen eruit. Naast uitbreiding wordt ook ingezet op inbreiding, met name in Zwolle. In de Koekoekspolder, nabij Kampen wordt ingezet op het intensiveren van het areaal glastuinbouw. Met de toenemende bevolking blijft ook de vraag naar recreatie toenemen.

Naar verwachting zal de schaalvergroting in de landbouw doorzetten. In het IJsseldal wordt ingezet op robuuste rivier-natuur, er wordt gestreefd naar grote eenheden en vrij spel voor natuurlijke processen. Daarbij horen maatregelen als kribverlaging, het inzetten van grote grazers en het ecologisch optimaliseren van 'Ruimte voor de Rivier'. Rond de randmeren ligt de nadruk op behoud en ontwikkeling van de N2000- rietnatuur met bijbehorende doelsoorten.

Deze (economische) ontwikkelingen vinden plaats in een kwetsbaar en ingewikkeld watersysteem. De bijzondere ligging in het watersysteem heeft bij de ontstaansgeschiedenis, het wonen, boeren en handelen in het gebied, een belangrijke rol gespeeld en is bepalend geweest voor de identiteit van het gebied. In het landschap zijn de vele kolken het zichtbare spoor van de eeuwenoude strijd met het water.

De dreiging van het water komt van hoog water op de IJssel, storm op het IJsselmeer en/of hoog water op de Vecht en de Sallandse Weteringen. Het is een dynamisch systeem waar afvoeren en wind steeds weer voor andere omstandigheden zorgen. Overstromingen zijn lastig te voorspellen in het gebied. Het ingewikkelde samenspel van de verschillende watersystemen zorgt van tijd tot tijd voor lastige situaties. De hoogwatersituatie bij Kampereiland in voorjaar 2012 is hiervan een voorbeeld.

Ook de tweede Deltacommissie onderkende dit door naast de concrete adviezen voor dit gebied een vraagteken op te nemen in hun advies.

5.3.1.1 De opgaven uit het Deltaprogramma

Deltaprogramma IJsselmeergebied

Het voorstel is om het peilbeheer van het IJsselmeer meer dynamisch te maken, waarbij de optie in beeld is om na 2050 ook het gemiddeld winterpeil structureel beperkt te laten toenemen. Peilopzet binnen het stormseizoen is hierbij een belangrijk aandachtspunt, omdat juist stormcondities in combinatie met hoog water op de rivieren bepalend zijn voor de maatgevende hoogwaterstanden in de IJssel-Vechtdelta. Daarbij komt dat de ontwikkeling van deze stormcondities als gevolg van klimaatverandering onzeker zijn.

Deltaprogramma Rivieren

Als gevolg van klimaatverandering nemen de extremen (zowel hoog als laag) van de afvoer over de Rijn en dus ook over de IJssel toe. Met de voorgenomen maatregelen en de gereserveerde ruimte is de autonome toename van de hoogwaterafvoer in ieder geval tot 2050 op te vangen. Voor de lange termijn kan sprake zijn van een significante hoogwateropgave in de IJssel, waarbij, afhankelijk van de locatie tot 50 cm peilstijging kan gaan optreden.

Daarbij komt de gevolgen van de klimaatverandering voor het regionaal watersysteem met toename van de afvoer van de Sallandse weteringen en de Vecht. Het huidige beleid van de waterschappen is gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van afwenteling naar benedenstreams gelegen gebieden.

Deltaprogramma Waterveiligheid en Nieuwbouw & Herstructurering

Er gebeurt al veel om de waterveiligheid in de IJssel-Vechtdelta te behouden en te verbeteren. De komende jaren worden diverse maatregelen gerealiseerd als onderdeel van het programma Ruimte voor de Rivier. Daarnaast laten recente toetsingen van de dijken zien dat ook het op orde houden van de bescherming tegen overstroming een blijvende inspanning vergt. Ook is de IJssel-Vechtdelta binnen het Deltaprogramma aandachtsgebied voor wat betreft de waterveiligheidsnorm. De economische ontwikkelingen en groei van het aantal inwoners is hiervoor de oorzaak. Binnen de IJssel-Vechtdelta worden mogelijkheden verkend om in aanvulling op de bescherming door dijken (eerste laag) ook ruimtelijke maatregelen te nemen (tweede laag) om daarmee te gaan voldoen aan normen, die uit de nieuwe benadering gaan voortkomen. Daarbij worden ook de mogelijkheden van evacuatie en risicocommunicatie betrokken (derde laag).

Samenvattend zijn de opgaven voor de IJssel-Vechtdelta:

1. Uitvoeren van lopende waterveiligheidsprogramma's als Ruimte voor de Rivier en het Nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma;
2. Het doorvoeren van de overstromingsrisicobenadering, zowel voor het op orde brengen, als het op orde houden van het hieruit voortvloeiende beschermingsniveau;
3. Opvangen van de toekomstige autonome toename van de hoogwaterafvoeren van de IJssel en de Vecht c.a.;
4. Opvangen van meer peildynamiek in het IJsselmeer;
5. Opties voor toekomstige keuzen na 2050 open houden.

5.3.1.2 De aanpak

De aanpak bestaat uit het zoeken naar slimme koppelingen tussen de verschillende opgaven. Betrokken overheden hebben daartoe de handen in een geslagen om met een gemeenschappelijke aanpak op een synergetische manier hun beleidsinstrumenten in te zetten. Door middel van experimenteren en innoveren in de proeftuin IJssel-Vechtdelta worden zo stappen gezet op weg naar een IJssel-Vechtdelta die deltaproof is. Belangrijke projecten in dit verband zijn: het deltaproof ontwikkelen van buitendijkse gebieden als: de binnenstad van Zwolle, het bedrijventerrein en stadsfront in Hasselt en het landbouwgebied Kampereiland. Binnendijks worden met name projecten uitgevoerd in polder mastenbroek. Door middel van een integrale dijkkringstrategie worden maatregelen op gebied van preventie, ruimtelijke ordening en rampenbeheersing en risicocommunicatie op elkaar afgestemd. Concrete projecten vinden plaats in Zwolle (Stadshagen), IJsselmuiden en Genemuiden. De Veiligheidsregio is hierbij intensief betrokken. De regio heeft ter ondersteuning van de uitwerking een ontwikkelperspectief voor de lange termijn opgesteld. Twee hoofdrichtingen worden onderscheiden: *preventie voorop* (waarbij robuuste dijkeringen worden aangelegd) en *mix op maat* (waarbij per gebied de optimale mix tussen de drie lagen van de meerlaagsveiligheid wordt gezocht). Het gedachtegoed uit beide hoofdrichtingen wordt verder uitgewerkt en getest in de verschillende uitvoeringsprojecten. (Referentie: H+N+S Landschapsarchitecten, Bureau BUITEN Atelier 2T en De Beuk Organisatieadvies (2013). *Verkenning Lange Termijn Perspectieven IJssel-Vechtdelta*)

5.3.2 De Regio Amsterdam

De regio Amsterdam is een dynamische regio, waarin tal van ruimtelijke/ economische ontwikkelingen spelen. Daarnaast is de regio een waterknooppunt waar het Amsterdam-

Rijnkanaal (ARK), het Noordzeekanaal (NZK), het IJmeer/ Markermeer en het regionale watersystemen - o.a. de Amstelboezem en de Vecht – met elkaar in open verbinding staan. De ruimtelijke ontwikkelingen en het watersysteem zijn innig met elkaar verbonden.

Voor de bescherming tegen hoog water komt de dreiging vanuit zee (IJmuiden), het Markermeer en vanuit de Lek. Daarnaast vervullen de keringen langs het ARK en het NZK/IJ (c-keringen) een functie in de bescherming tegen overstromingen. De keringen in de binnenstad van Amsterdam hebben naast veiligheid ook een waterhuishoudkundige functie.

De kanalen zijn van belang voor: de scheepvaart tussen Amsterdam en de Noordzee (40.000 schepen via IJmuiden), Rotterdam, Duitsland en Noord Nederland; voor drinkwaterbereiding; voor de koeling van de energiecentrales; voor peilbeheer van de regionale wateren; voor landbouw, natuur en doorspoelen. Deze functies stellen eisen aan de kwaliteit van het water. Voor de watervoorziening is het samenspel tussen aanvoer via het ARK en het Markermeer van belang.

5.3.2.1 De opgaven uit het Deltaprogramma

Deltaprogramma Waterveiligheid

In de transitie naar de risicobenadering voor de bescherming tegen overstroming is het van belang dit te doordenken vanuit de verschillende gevarenbronnen (zee, Markermeer, Lek) en vandaar uit tot een doelmatige normstelling en aanpak te komen. Daarbij dienen verschillende type keringen (a, b en c) integraal te worden beschouwd. De regio Amsterdam is in dit opzicht een complex gebied hetgeen een samenhangende aanpak vergt. De verbetering van de veiligheid tegen overstromingen in de regio Amsterdam kan alleen gerealiseerd worden met het versterken van de 'voordeuren': Lekdijk, IJmuiden, Markermeerdijk (laag 1). De Lekdijk levert op dit moment het grootste risico op. Voor ruimtelijke inrichting (laag 2) en rampenbeheersing (laag 3) is er een aanvullende rol voor met name de bescherming van vitale infrastructuur en kwetsbare objecten. De belangrijke onderzoeksvragen hebben vooral betrekking op de faalkans van de kering bij IJmuiden en de bijdrage van de c-keringen aan de veiligheid.

Deltaprogramma IJsselmeergebied

Ruimtelijke ontwikkelingen en peilbeheer zijn sterk op elkaar afgestemd. Dit betekent dat bij kleine afwijkingen (orde meer dan 10 cm) al snel problemen ontstaan. Bij laag

water komen drempels van schutsluizen te ondiep te liggen; krijgen woonboten problemen. Door droogte gaan grondwaterstanden omlaag en ontstaan problemen met houten funderingen. Bij hoge waterstanden komen doorvaarthoogten van bruggen en het functioneren van riooloverstorten in het geding. Daarbij komt dat de waterberging in het regionaal watersysteem beperkt is. Het Markermeer is dan ook van groot belang, zowel voor de aanvoer van water in droge periode, als de opvang van een teveel aan water als IJmuiden het tijdelijk niet aan kan.

Zeespiegelstijging zal er voor zorgen dat er op lange termijn bij IJmuiden minder gespuid kan worden en dientengevolge meer water zal moeten worden afgevoerd met behulp van het gemaal. Daarbij komt de toename van de intensiteit en hoeveelheid van de neerslag. Deze toename is in de kuststreek beduidend meer, dan landinwaarts. Vergroten van de peilfluctuaties in het huidige watersysteem lijkt niet haalbaar. Behouden en versterken van de operationele - en strategische berging in de gezamenlijke boezem (inclusief Markermeer) is daarmee van toenemend belang. Belangrijk om dit bij de flexibilisering van het peil op het Markermeer te betrekken.

Deltaprogramma Zoetwater

Vanwege de ontwikkelingen bij IJmuiden (zeespiegelstijging, toename schutbewegingen en uitbreiding sluisen) neemt de druk op de verzilting toe. De regio zet in op het efficiënter benutten van het beschikbare zoetwater. Dit vraagt om een nauw samenspel tussen het inlaten van water uit het ARK en Markermeer en het slim doorvoeren van maatregelen in het regionale systeem. Daarmee sorteert de regio voor op de lijn die uit de Deltaprogramma's Zoetwater en IJsselmeer komt om vanuit de samenhang tussen hoofdsysteem, regionaal systeem en besparing van gebruik efficiënt stappen te zetten in het op orde houden van de zoetwatervoorziening. Indien alleen vanuit het Markermeer in de zoetwatervraag van de regio kan worden voorzien, dan is vanuit kwaliteitsoogpunt bezien per saldo meer water nodig dan in het geval van een afgestemde combi van ARK en Markermeer. Tegelijkertijd wordt ook een vergroting van de zoetwatervraag vanuit het ARK voorgesteld door de KWA+. Vergroting van deze zoetwatervraag en de betekenis van de combi ARK en het Markermeer voor een efficiënte zoetwatervoorziening in de regio Amsterdam moeten in samenhang worden bezien.

Deltaprogramma Nieuwbouw en Herstructurering

Klimaatverandering leidt tot langere droge perioden resulterend in lage grondwaterstanden. Hierdoor ontstaan sneller problemen met droogvallende paalkoppen met verzakkingen tot gevolg. Daarnaast neemt de bodemdaling toe. Dit vergt vooral lokaal maatwerk, omdat dit met maatregelen in het watersysteem maar beperkt is te beïnvloeden.

Hogere temperaturen kunnen waterkwaliteitsproblemen veroorzaken die verergeren als minder water beschikbaar is. Vergroten van de oppervlakte van water en groen leveren een positieve bijdrage aan de leefbaarheid in stedelijk gebied. Water uit het NZK/ARK wordt gebruikt voor koeling van o.a. energiecentrales. Uitbreiding met nieuwe energie centrales is voorzien. Hogere temperaturen kunnen echter leiden tot stopzetten van de koeling met oppervlaktewater.

Belangrijke punten voor de strategieontwikkeling in het Deltaprogramma zijn:

1. Strategieën van de Deltaprogramma's Veiligheid, Ruimtelijke Adaptatie, Zoetwater, Rivieren en IJsselmeergebied met elkaar verbinden voor de regio
2. Gelijkwaardiger beschermingsniveau tegen overstromingen in de hele regio
3. Behoud operationele en strategische boezem functie Markermeer
4. Beheersen verzilting en voldoen aan waterkwaliteitsdoelstellingen voor functies (o.a. drinkwaterbereiding)
5. Voldoende debiet noordelijk deel ARK (minimaal 10 m³/s)

5.3.2.2 De aanpak

In de regio Amsterdam is voor de volgende aanpak gekozen:

- Veiligheid tegen overstromingen integraal benaderen vanuit Zee, Lek en Markermeer met aandacht voor de verschillende type keringen;
- Samenhangende aanpak tussen hoofdsysteem en regionaal systeem voor waterafvoer, wateraanvoer en verziltingsbestrijding (NZK/ARK, Amstel – en Vechtboezem, IJmeer/Markermeer). De beperkte flexibiliteit in het regionale systeem betekent grote kwetsbaarheid voor opvangen buitengewone situaties (wateroverlast, watertekort en verzilting) en voor veranderingen door klimaat en ruimtelijke/economische ontwikkelingen;
- Koppeling leggen tussen toename zoetwatervraag door ontwikkelingen en inzet op besparen in gebruik;
- Integrale afstemming tussen beleid, praktijk en voorgenomen Deltastrategieën uit de verschillende deelprogramma's.

6. Resultaten van het bestuurlijk en maatschappelijk proces

Bij de toekomstige strategie voor het IJsselmeergebied zijn veel maatschappelijke belangen in het geding. Maar ook bestuurlijk is het een ingewikkeld samenspel vanwege het grote aantal betrokken partijen. De uitwerking en uitvoering van de samenhangende strategie vraagt inzet van al deze partijen. Belangrijk is dan ook dat de strategie op brede steun kan rekenen. Dat die steun er is blijkt uit de reacties in de bestuurlijke consultatieronde, die in december 2012- februari 2013 heeft plaatsgevonden en op de bestuurlijke conferentie in maart 2013.

6.1 Het maatschappelijk proces

De maatschappelijke inbreng in deze fase bestond uit: het Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied (ROIJ); de IJsselmeerDagen; en de Gebiedsprocessen.

6.1.1 Het Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied

Het ROIJ heeft tot doel om maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven te betrekken bij de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied en om zo de verschillende belangen te laten meewegen in de besluitvorming over de deltabeslissingen in 2015.

De voorzitter van het ROIJ vertegenwoordigt het platform in de Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied (BKIJ) als adviserend lid.

In de fase van kansrijke strategieën heeft de ROIJ zijn visie opgeleverd: *Denken over het IJsselmeer van de toekomst, Flexibele waterpeilen met strakkere sturing*. Bijzonder aan deze visie is het integrale karakter. Ook al spelen er tegengestelde belangen van bijvoorbeeld ecologie, recreatie, economie en landbouw, toch is het ROIJ erin geslaagd om vanuit een gezamenlijk startpunt een concrete visie te ontwikkelen op het peilbeheer voor de langere termijn, een beheerstrategie die door de jaren heen voor alle gebruiksfuncties voordeel biedt. Deze integrale visie is een belangrijke bouwsteen geweest voor de strategie zoals die nu op hoofdlijnen is geformuleerd.

6.2

Het bestuurlijk proces

In de volgende fase verdiept het ROIJ zich in de mogelijkheden voor een kwaliteitsslag van verschillende functies in het IJsselmeergebied.

6.1.2 De IJsselMeerdagen

Het DPIJ organiseert geregeld zogenaamde IJsselMeerdagen waarop de voortgang en synthese van het programma centraal staat en gedeeld wordt met betrokkenen in wisselende samenstelling. In deze fase zijn IJsselMeerdagen georganiseerd rondom:

- De bouwstenen, waaronder de kosteneffectiviteitanalyse (KEA) van het Centraal Planbureau en de gevolgtrekkingsen die daaruit kwamen;
- De aanpak van de strategieontwikkeling;
- De zich aftekenende richtingen en de resultaten uit de bestuurlijke consultatieronde.

6.1.3 De gebiedsprocessen

De impact van een peilverandering in het IJsselmeergebied kan regionaal sterk verschillen. Gebiedsprocessen zijn een belangrijk instrument om te komen tot een kansrijke strategie voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Onder leiding van de provincies zijn gebiedsprocessen georganiseerd. Hierdoor zijn betrokken partijen in de gelegenheid gesteld om knelpunten en maatregelen te benoemen en deze te koppelen aan hun ambities. Zo ontstond een helder inzicht in wat er regionaal zoal speelt.

De uitkomsten van de gebiedsprocessen hebben een essentiële rol gespeeld in de invulling van het flexibel peilbeheer voor het IJsselmeergebied en de differentiatie in het peilbeheer tussen de meren. Van ieder gebiedsproces zijn uitkomsten naast elkaar gelegd. Er bleken veel overeenkomsten te zijn. Mocht een peilverandering nodig zijn, dan gaat de voorkeur uit naar een (beperkte) zomerpeilverhoging en niet naar een peilverlaging. Daarnaast is een harde randvoorwaarde voor flexibilisering van het peil, dat het veiligheidsniveau er niet op achteruitgaat.

Bestuurders zijn gevraagd om de ontwikkelingen in het Deltaprogramma aan de hand van een set van voorlopige richtingen te bespreken met hun democratische achterban. Voor de voorlopige richtingen voor het IJsselmeergebied is meegegeven:

- Het huidige gemiddelde winterpeil in het IJsselmeer ook na 2050 ongeveer stabiel en op het huidige niveau houden. Op basis van de huidige inzichten kan dit het beste met pompen, eventueel in combinatie met spuien;
- Een flexibel peilbeheer in combinatie met een flexibele inrichting.

6.2.1 Regionale bestuurlijke consultatie

In de maanden december 2012 – januari 2013 hebben veel portefeuillehouders van de gelegenheid gebruik gemaakt om de voorlopige richtingen te bespreken. Uiteindelijk hebben bijna 60 overheden een schriftelijke bestuurlijke reactie gegeven. De reacties gingen in op veel punten, waarbij een duidelijke, veelal instemmende mening over de voorlopige richtingen te ontdekken viel.

Samenvattend is de kern van de reacties:

1. Waardering voor het proces.
2. De deltabeslissing IJsselmeergebied moet ook gaan over de flexibiliteit in de omliggende watersystemen en over besparing van het watergebruik.
3. Flexibel peilbeheer en meer flexibiliteit in de inrichting bieden goede kansen
4. Pompen in de Afsluitdijk zijn cruciaal voor een veilig IJsselmeergebied.
5. Bestuurders willen hun inspanningen voor het IJsselmeergebied vastleggen in (nieuwe) bestuurlijke afspraken.
6. Er zijn nog diverse opties voor de periode na 2050.
 - Nog geen uitspraak doen. In dit kader wordt aangegeven dat ruimtelijke reserveringen geborgd moeten worden;
 - Optie beperkt meestijgen ook onderzoeken;
 - Meerpeil ook na 2050 op huidige niveau houden.
7. Een mogelijke andere verdeling van de waterafvoer over de grote rivieren kan in beeld komen als de zoetwaterbehoefte heel groot is.
8. Geen wijziging van de afvoerdeling bij hoog water in de periode ná 2050.
9. Geen draagvlak voor grote peilstijgingen in IJsselmeergebied.

6.2.2 Bestuurlijk debat IJsselMeertop

De resultaten van de bestuurlijke consultatie zijn verwerkt in de vijf samenhangende hoofdlijnen van de strategie voor het IJsselmeergebied en besproken op de IJsselMeertop in maart 2013. Steun is er voor de ontwikkelde strategie. In de discussies werden nog enkele belangrijke accenten geplaatst:

1. De economie betekenis en de kansen daarvoor moeten een duidelijkere en heldere plaats in de strategie krijgen;
2. Een buffervoorraad van 90 cm zoetwater wordt als niet realistisch gezien en kan daarom ook niet op draagvlak in het gebied rekenen.

Daarnaast zijn twee conclusies getrokken die niet direct de strategie aangaan, maar wel van belang zijn voor de uitwerking en uitvoering ervan:

1. De risicobenadering waterveiligheid vraagt om zorgvuldige communicatie
2. De afstemming met de andere deelprogramma's moet goed zijn.

7. Doorkijk op de laatste fase van het DPIJ

Vanaf 2009 werken de samenwerkingspartners in het IJsselmeergebied aan de ontwikkeling van een strategie voor een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied. Met deze nieuwe governance is in een aantal stappen een strategie hiervoor ontwikkeld. Voor deze strategie is brede steun bij betrokken partijen in het IJsselmeergebied. Daarmee is de afgelopen jaren een solide basis gelegd voor de volgend jaar op te leveren voorkeursstrategie.

In de laatste fase van het Deltaprogramma IJsselmeergebied gaan we de strategie nader uitwerken en de puntjes op de “i” zetten. Daarnaast bereiden we bestuurlijke afspraken voor die nodig zijn om na 2014 aan de slag te gaan met het realiseren van een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied conform de voorkeursstrategie.

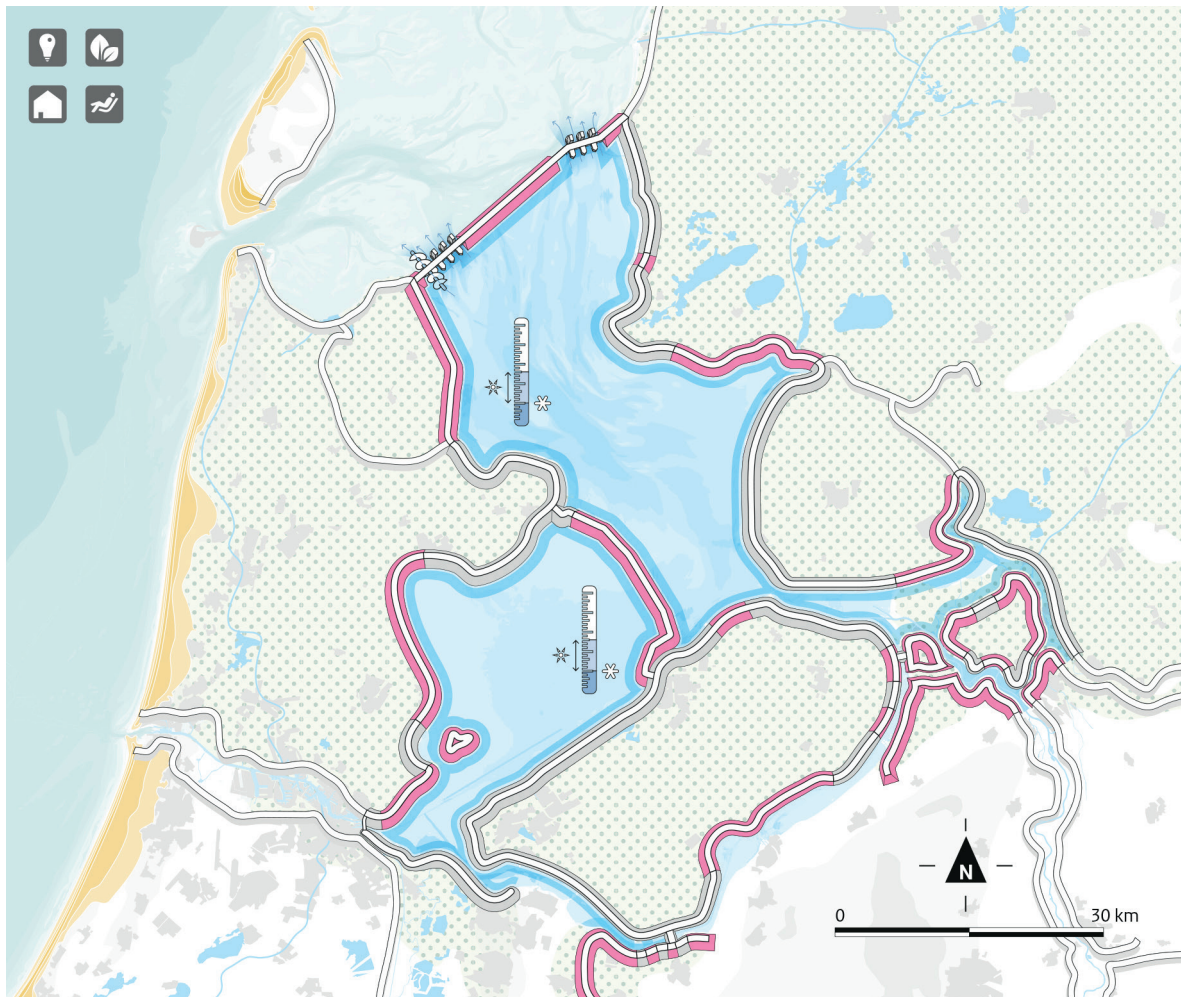
In elk van de hoofdlijnen is een verdere concretiseringslag nodig voor de uitwerking en onderbouwing van de strategie en voor de te maken afspraken voor het vervolg. Zo zoeken we uit wat de relatie is tussen de afvoercapaciteit bij de Afsluitdijk en de meerpeilstatistiek (en daarmee de randvoorwaarden voor de waterkeringen). Dit geeft ons meer inzicht in welke peilopzet aan het eind van de winter mogelijk is binnen de randvoorwaarden van veiligheid en hoe de pompen op de Afsluitdijk optimaal kunnen worden ingezet en welk peilbeheer daarbij hoort. Ook de relatie met het beheer van de omliggende watersystemen wordt daarbij betrokken. Verder werken we de opties voor het al dan niet beperkt meestijgen uit en gaan wij na hoe eventueel de optie om

beperkt mee te stijgen open kan worden gehouden. We besteden aandacht aan de vraag of het “natuurinclusief ontwerp” van de eerste stap in flexibilisering van het peilbeheer aan de criteria van de natuurwetgeving voldoet. Daarnaast leggen we concreter de verbinding tussen de aanpak van de opgaven voor waterveiligheid en zoetwater en de andere belangen in het IJsselmeergebied, onder andere de economie. Bij dit alles hoort een regiospecifieke vertaalslag van de hoofdlijnen.

Ook de hiervoor genoemde samenhangende relaties tussen de verschillende hoofdlijnen leveren een aantal verdiepende vragen op, die we bij de kop zullen pakken.

Naast verdieping op de inhoud vertalen wij de inzichten naar de eisen die een samenhangende besturing van de vijf hoofdlijnen van de strategie stelt aan (nieuwe vormen van) bestuurlijke afspraken in het gebied.

De volgende fase is ook de laatste fase van het Deltaprogramma IJsselmeergebied. Die houdt in 2014 dan ook op te bestaan in de huidige vorm (het programmabureau wordt dan ontmanteld). Er zal daarom in de laatste fase ook worden gewerkt aan het adequaat borgen van de opgedane kennis en de gemaakte afwegingen en keuzes in de afgelopen 4 jaren. Daarnaast zullen adequate overdrachtsdocumenten worden opgesteld voor de samenwerkingspartners die ook na 2014 verder gaan met het werken aan een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied. Een en ander wordt afgestemd met wat in het landelijk Deltaprogramma daarvoor wordt ontwikkeld.

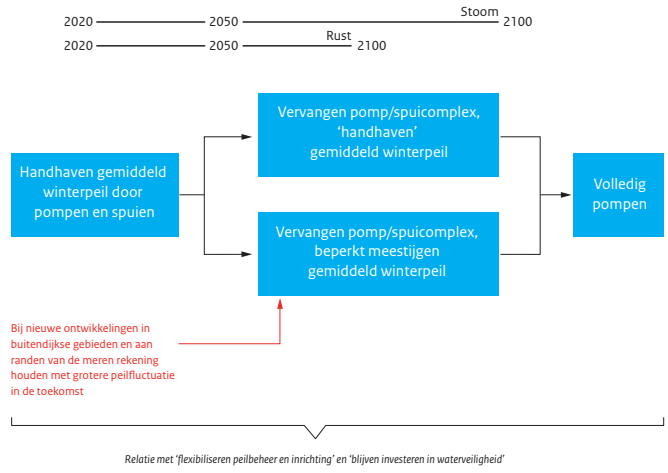
- spuien als het kan, pompen als het moet
- flexibel peilbeheer
- flexibele inrichting van de meren (hoofdwatersysteem)
- flexibel beheer en flexibele inrichting van omliggende watersystemen
- besparen op het gebruik
- blijven investeren in waterveiligheid (dijkversterking)
- dijken

Meekoppelkansen (indicatief en niet limitatief)

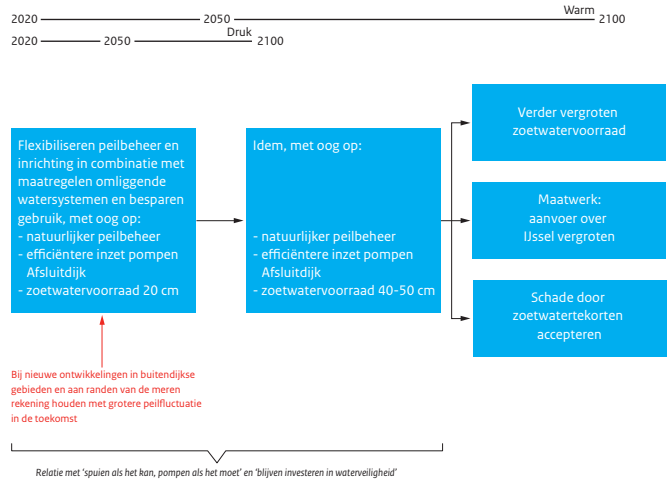
- innovatie
- natuur
- wonen
- recreatie

Ontwikkelpaden behorend bij strategie IJsselmeergebied

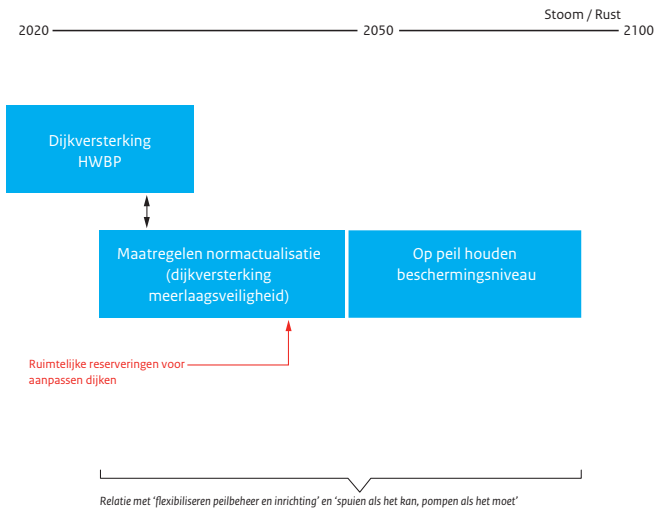
Spuien als het kan, pompen als het moet

flexibel peilbeheer en inrichting + flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen + besparen gebruik

Blijven investeren in waterveiligheid

Deltaprogramma

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater.

De deltacommissaris bevordert de totstandkoming en de uitvoering van het Deltaprogramma. Hij doet jaarlijks een voorstel voor het Deltaprogramma aan de Ministers van IenM en EZ. Dit voorstel bevat maatregelen en voorzieningen ter beperking van overstromingen en waterschaarste. Het Deltaprogramma wordt ieder jaar op Prinsjesdag aan de Staten-Generaal aangeboden.

Het Deltaprogramma kent negen deelprogramma's:

- Veiligheid
- Zoetwater
- Nieuwbouw en Herstructurering
- Rijnmond-Drechtsteden
- Zuidwestelijke Delta
- IJsselmeergebied
- Rivieren
- Kust
- Waddengebied

www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma

www.deltacommissaris.nl

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Economische Zaken

September 2013

Het eerste Deltaprogramma verscheen op 21 september 2010.
Het tweede Deltaprogramma verscheen op 20 september 2011.
Het derde Deltaprogramma verscheen op 18 september 2012.
Dit vierde Deltaprogramma verscheen op 17 september 2013.